

Харківський Університет

Орган парткому, ректорату, комітету ЛКСМУ, профкому і місцевому Харківського ордена Трудового Червоного Прапора державного університету імені О. М. Горького

№ 27 (901)

Субота, 14 вересня 1957 р.

Ціна 20 коп.

Сьогодні в номері:

- ◆ Завдання партійної організації університету в новому учбовому році.
- ◆ Партійне життя. У комуністів біологічного факультету.
- ◆ Як треба слухати лекцію.
- ◆ Листи до редакції.
- ◆ Професійній підготовці студентів — більше уваги.
- ◆ У братерській Чехословаччині.
- ◆ Розвідники небесних таємниць.
- ◆ Інформація.

ЗАВДАННЯ ПАРТІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТУ В НОВОМУ УЧБОВОМУ РОЦІ

РОЗПОЧАВСЯ новий учбовий рік. Це знаменний рік, коли наш народ і все передове людство відзначають 40-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції. Як і всі радянські люди, працівники вищої школи зустрічають славне свято новими успіхами в роботі, навчанні.

Великі завдання стоять перед партійною організацією, усім численним професорсько-викладацьким складом і студентами. В минулому учбовому році зроблено багато для поліпшення навчального процесу, для підвищення рівня викладання. Однак в учбовій роботі ще багато недоліків.

Не на всіх факультетах налагоджена самостійна робота студентів. Ще й досі занадто велика кількість невстигаючих: 375 чоловік. Деякі з них, як наприклад, Лесніков, Лобанов та ін. з року в рік мають по 2—3 незадовільних оцінки. На партійних зборах комуністи вимагали виключити з університету ледарів, які тільки плямують почесне звання радянського студента. Не раз зверталась до цього питання багатотиражка «Харківський університет». Але й досі не виконані рішення партійних зборів.

В поточному учбовому році наш студентський колектив поповнився молоддю, що прийшла з виробництва, з будов, з колгоспів. Партійні і комсомольські організації, професори і викладачі повинні виявити до них велику і справжню увагу. На деяких факультетах слід організувати додаткові заняття з найбільш важких дисциплін.

Вчені університету зустрічають великий ювілей Жовтня новими науковими працями. Вони підготували 14 томів ювілейних збірників та монографічні праці. На сьогодні вийшов тільки ювілейний збірник кафедри історії КПРС. Все останнє знаходиться на різних стадіях виготовлення. Справа честі партійної організації і всіх робітників видавництва забезпечити випуск в строк всіх збірників і монографій.

За останні роки посилюється зв'язок багатьох кафедр університету з виробництвом. На кафедрі якісного аналізу наближається до кінця дворічний семінар заводських аналітиків, в якому брали участь представники 21 підприємства міста. Гідрогеологи виконують завдання ряду проектних організацій. Але робота цих кафедр, яка пов'язана з замовленнями заводів, не оформлена господарчими договорами. Успішно виконуючи тематику за договором, кафедри подавали б більш систематичну допомогу виробництву і краще забезпечили б лабораторії новим обладнанням. Завданням факультетських партійних організацій, кафедр і організацій комплексних розв'язань серйозних наукових проблем.

Безумовно, серйозним недоліком є повільне зростання наукових працівників вищої кваліфікації — докторів наук, професорів. За післявоєнні роки жоден з викладачів суспільних дисциплін не захистив докторську дисертацію. На партійних зборах багато разів приймалося рішення про те, щоб створити умови науковцям, які пишуть докторські дисертації. Але ці рішення залишились невиконаними. Партком і ректорат приділяли цим питанням дуже мало уваги.

Одна з важливіших ділянок партійної роботи у вузі — ідейно-виховна робота з студентами. Необхідно домогтись, щоб кожний викладач, професор, доцент, систематично ідейно виховував студентів, прищеплював їм любов до обраної спеціальності. Викладачі повинні бувати у гуртожитках, бесідувати з студентами, торкатися гострих, хвилюючих молоді питань, знати кожного студента, вчити його жити інтересами народу.

Партійні організації факультетів повинні допомогти комсомольцям налагодити роботу в їх організації, допомогти активістам залучити всіх студентів до громадського життя.

Зараз розпочинається звітновибірча кампанія в комсомольській організації. Комуністи повинні взяти в ній активну участь, домогтись організованого проведення зборів і обрання найкращих у склад комсомольського бюро.

Таким чином, завдання партійної організації університету — у підвищенні рівня підготовки молодих спеціалістів, у зміцненні зв'язків кафедр з виробництвом, в посиленні ідейно-політичної роботи серед студентів. Для того, щоб успішно виконати ці завдання, треба підвищити авангардну роль кожного комуніста, підвищити відповідальність комуніста за доручену справу.

Між тим, в нашій організації є комуністи, що несумлінно виконують партійні доручення. Ось конкретний приклад: комуніст тов. Тичина (історичний факультет) відмовився працювати в редакції багатотиражки, а партійна організація факультету не примусила його це зробити. Є й інші приклади порушення партійної дисципліни. Комуністи тт. Мосенцев (філфак) та Краснокутська (географічний факультет) систематично запізнюються із сплатою членських внесків. Партійні організації миряться з цим. Комуніст повинен бути зразком для всіх в роботі, побуті, громадському житті.

Новий учбовий рік розпочався. Побажаємо нових успіхів студентам, викладачам, всьому колективу нашого найстарішого вузу України.

ПРОГРАМА ДІЙ

11 вересня на філологічному факультеті відбулась Вчена рада, присвячена виступу М. С. Хрушова з питань літератури і мистецтва.

З основною доповіддю «Виступ М. С. Хрушова «За тісний зв'язок літератури і мистецтва з життям народу» та завданням професорсько-викладацького складу факультету» виступив завідуючий кафедрою російської літератури доцент М. П. Легавка.

У жвавих дебатах взяли участь доценти П. П. Вербицький, І. Т. Балака та інші. Заходи, що були ними запропоновані, лягли в основу проекту резолюції, що буде обговорено на засіданнях кафедр.

40-ї річниці
Великого
Жовтня —
гідну зустріч

НА ТРУДОВІЙ БАХТІ

Працівники друкарні видавництва Харківського університету стали на трудову вахту на честь 40-ї річниці Жовтня. На загальних зборах, а потім на цехових були укладені особисті соціалістичні зобов'язання кожного працівника видавництва. Тепер біля робочих місць висять видруковані самими робітниками тексти соціалістичних зобов'язань, в яких передові робітники повідомляють, що на честь Великого свята будуть відмінно працювати, піднімуть на вищий рівень культуру праці, трудову дисципліну, зобов'язуються щоденно виконувати і перевиконувати виробничі завдання.

Та справи у деяких йдуть краще, ніж вони обіцяли. Так, складальниця т. Бугорська в серпні виконала виробничу норму на 187%, та й зараз працює дуже продуктивно. В друкарському цеху з дня на день перевиконують норми М. Безрідна та Д. Шалунов. Не відстають і працівники палітурного цеху тт. Блашко, Ковальова, Гончарова, складального тт. Калугіна, Мілашенко, Муха, друкарського цеху т. Пастухов, які боліють за успіх всього колективу, намагаються гідно зустріти працюю своєю всенародне свято.

На фото: студент другого курсу ядерного відділення фізико-математичного факультету Криворучко після занять збирає в гуртожитку радіоприймач.

Допомогли з радістю

У неділю, 8 вересня, група студентів перших курсів філологічного, географічного та історичного факультетів відїжджали допомогти колгоспникам артілей ім. Матюшенка та ім. Жданова, Дергачівського району. Вперше за своє студентське життя їхали вони, виконуючи доручення комітету ЛКСМУ, їхали з охотою і працювали дуже добре.

Але вже на вокзалі з'ясувалось, що серед відїжджаючих немає жодного студента хімічного факультету.

— Знову, мабуть, Шаповалова «забула» виконати постанову комітету, — говорить Василь Танцюра, член комсомольського бюро історичного факультету.

Але хіміків виручили географи:

— А можна друкурникам поїхати? — запитує студент II курсу географічного Д. Лунін. — Нас тут лише 15 чоловік...

— Давай, добровольці! — гукають першокурсники і зразу ж жвавішими стають розмови, гучніше лунають пісні.

Колгоспники радо зустріли цю першу допомогу студентів у цьому учбовому році. А студенти працювали завзято, по-комсомольськи і щиро подяку дійсно заслужили.

— Залишились би ви в мене ще на тиждень-два, — прощаючись, каже голова колгоспу ім. Матюшенка Петро Максимович Сировицький. — А вже садок у нас — 170 гектарів, а яблука від спеки долі лежать, та й баклажани переспівають... Допоможіть!

Йому відповідають тільки що придуманим прислів'ям:

— Вже й раді студенти в колгосп, та навчатися треба. Просить ректорат, а за нами зупинки не буде — допоможемо! Е. ФАЙНИЦЬКИЙ, член комітету комсомолу.

ВИХОВНУ РОБОТУ ПРОВАДИТИ З ПЕРШИХ ДНІВ

Для першокурсників університету з кожним днем відкривається багато нового. Щоб познайомити першокурсника з новим для нього життям факультетського колективу, щоб показати усю різноманітність цього життя, треба якнайшвидше про це розповісти.

Так і зробила редколегія факультетської газети «Історик», що до 2 вересня підготувала спеціальний випуск стіннівки «Першокурснику».

Звертаючись до молодшого товариша у передовій «Наш факультет», газета пише: «Дорогий першокурснику! Включайся в бурхливе життя свого факультету, вчись лише на «добре» і «відмінно», будь активним діячем у громадській та культурно-масовій роботі!».

В невеличкій замітці третьокурсник В. Михеев виступає з розповіддю про роботу археологічного гуртка студентського наукового товариства та про наукові експедиції, в яких кожного літа бере участь чимало студентів.

Замітка Мозгового «Останній курс» пройнята спільним почуттям п'ятикурсників — скоро закінчується навчання в університеті, почнеться трудове життя; ми виходимо з університету спеціалістами і дякуємо за це нашому народові, нашій партії. А ти, першокурсник, сумлінно навчайся, п'ять років — не такий вже великий час.

Студент третього курсу Курганський закликає першокурсників брати активну участь в гуртках художньої самодіяльності, щоб слава факультету, який зайняв перше місце на університетському фестивалі стала традицією. І можна бути певним, що першокурсники історичного факультету відгукнуться на цей заклик.

А як справи на інших факультетах? На жаль, громадські організації не подбали про випуск таких стіннівок вчасно, і це загалом припиняє ту виховну роботу, яку вони з перших же днів повинні провадити з першокурсниками.

В. МАТЕЙЧЕНКО.

У КОМУНІСТІВ БІОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Великі і відповідальні завдання поставлені ХХ з'їздом КПРС в галузі підготовки висококваліфікованих кадрів і поліпшення науково-дослідницької роботи в вищих учбових закладах нашої країни. Новий учбовий рік розпочався в умовах великого політичного та трудового піднесення, яке викликано підготовкою до 40-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції.

З перших же днів нового учбового року партійна організація біологів розгорнула роботу по виконанню зобов'язань, взятих кафедрами і всім колективом співробітників факультету та БІНу до 40-ї річниці Великого Жовтня.

Наприкінці жовтня відбується наукова конференція професорсько-викладацького складу. За дорученням партійного бюро підготовку до конференції організують комуністи т. т. Нікітін, Семенов, Шуменко. Комуністи т. т. Гельфенбейн, Хрупін та безпартійні тт. Шахбазов і Грубант беруть участь в організації виставки на факультеті, де будуть продемонстровані досягнення за 40 років життя факультету.

Велику увагу партійна організація приділяє розгортанню політико-виховної роботи на факультеті. 5 вересня на засіданні партбюро були підбрані та затверджені агітатори. Серед них 17 комуністів.

Затверджені і керівники гуртків поточної політики та теоретичних семінарів. Гуртками будуть керувати комуністи Матвієнко та Хрупін. Теоретичними семінарами — т. т. Бейгель, Парицький та Стрюкова. В цьому учбовому році в теоретичному семінарі професорсько-викладацького складу планується вивчати марксистсько-ленінську філософію у тісному

зв'язку з проблемами біологічної науки. Корисність цього довів нам досвід роботи семінару минулого року (особливо доповіді В. І. Махінька, О. П. Силіна та ін.), а також досвід роботи теоретичного семінару біолого-грунтового факультету МДУ.

Партійна організація зараз розгортає роботу і по посиленню антирелігійної пропаганди. В лекторіях міста вже прочитані перші лекції. На факультеті заплановано створити спеціальний лекторій і широко використати з цією метою музей дарвінізму. Читати лекції на атеїстичні теми з природничо-наукової тематики будуть професори і доценти факультету.

З перших днів розпочали працювати комсомольська і профспілкова організації. Ми вирішили приділити величезну увагу першокурсникам. Комуністи і комсомольці старших курсів проводять з ними співбесіди, для проведення політзанять на перші курси виділені досвідчені агітатори-комуністи т. т. Шкорбатов, Зубко, Гавриш.

З метою більш глибокого вивчення рішень Червненого пленуму ЦК КПРС на всіх курсах заплановано прочитати лекцію про Ленінську єдність партії. Ці лекції готують викладачі комуністи Гавриш, Попов, Парицький та інші.

Борючись за виконання рішень ХХ з'їзду КПРС, партійна організація факультету мобілізує весь колектив співробітників на подальше покращання учбової, наукової і політико-виховної роботи. Адже добре поставлена учбова, наукова і політико-виховна робота — найкращий подарунок до 40-річчя Великого Жовтня.

І. МАНАКОВ, секретар партбюро біологічного факультету.

Постійно діюча виставка

За останні два місяці виставка праць вчених університету, що влаштована в приміщенні ЦНБ, значно поширилась. Вона вже містить у собі понад 500 примірників і продовжує поповнюватись. Сюди потрапляє кожна друкована стаття, брошура університетського науковця. І для того, щоб з кожною новою одержаною працею не доводилось переставляти книжки на вже заповнених стендах, на виставі відведено окреме місце з написом «Останні надходження».

А вишло праць нових чимало. Серед них багато томів «Вчених записок» різних факультетів: перший том географічного факультету, 2 томи кафедр історії КПРС та історичного і діалектичного матеріалізму. Вийшли з друку «Вчені записки» математиків і біологів.

Серед нещодавно прибулих видань є брошури на допомогу студентам-заочникам. Імена вчених ХДУ зустрічаються в багатьох нових журналах і збірниках, що одержала бібліотека. Так, на виставі представлено «Вісті Академії наук СРСР» за 1957 рік, де в 7-му номері геологічної серії вміщено статтю професора М. В. Логвіненка.

Посібником для студентів-геологів буде нова книга академіка І. М. Буланкіна «Фізична і колоїдна хімія».

Увагу і інтерес викликає книга Ю. Ф. Бухалова про світогляд Грабовського.

Нові книги в учбовій бібліотеці

Фонд учбової бібліотеки поповнився великою кількістю підручників для вищої та середньої школи. Тепер студенти-практиканти зможуть вільно користуватися шкільними підручниками.

Серед допоміжної літератури у виданні Академії наук користна для біологів книга О. Б. Кистяківського «Фауна України».

«ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Стор. 2. 14 вересня 1957 р.

Радіофізики з інтересом прочитають «Основи радіотехніки» І. Г. Гоноровського.

Бібліотека одержала багато книг, присвячених за тематикою 40-ї річниці Великого Жовтня. Так, до фонду бібліотеки потрапили у виданні Інституту історії партії МК та МГК КПРС «Підготовка і перемога Октябської соціалістичної революції в Москві»; рекомендаційний покажчик Є. Золотарьової та А. Куніної «В боях за Великий Октябрь».

Листи до редакції

Абонемент працює неправильно

Нам здається, що серйозним недоліком роботи ЦНБ є неправильна організація роботи абонементу.

Чомусь він розпочинає працювати не о 9-й або хоча б о 10-й годині ранку, а тільки о 12-й. Причому, не встигнеш підшукати потрібне, як розпочинається у працівників абонементу перерва. І, таким чином, витрачається багато цінного часу.

Чому не організувати роботу цього відділу більш раціонально? Чому не розпочинати роботу о 9-й годині ранку, а те, що робиться з 9 до 12, перенести на кінець робочого дня?

Адже це значно зручніше для відвідувачів. А саме цього й повинні домагатися працівники бібліотеки.

ГРУПА АСПІРАНТІВ.

ЩАСЛИВИЙ ДЕНЬ

Щасливий день!.. Чи був щастя. Хочеться, щоб цей він у тебе? Нечасто над цим перший день занять зберігся задумуєшся. А от 2 вересня в пам'яті на все життя, щоб у мене був справді найщасливіший день у житті. В цей день у Ленінську аудиторію, де я лише кілька днів тому писала екзаменаційний твір, я прийшла вже студенткою I курсу фізико-математичного факультету. Здійснилася моя давня мрія. Так, вчитись в університеті — це велике

Тепер вчитися, вчитися і тільки на відмінно!

Е. БЕБЕШКО, студентка I курсу фізико-математичного факультету.

З цим не можна миритись

Ще минулого року працівники учбової бібліотеки, що міститься на Раднаркомівській, 15, звертались до адміністративно-господарчої частини, особисто до тов. Якубовича, з проханням навести порядок у приміщенні бібліотеки. Справа в тому, що там сиро і холодно, а з-за несправності жолобів і ринв стіни та фундамент промерзають.

Прийшла ще одна осінь. Зливи, як і раніш, будуть

розмивати стіни будинку, температура приміщення, як і в минулому році, буде 8—10 градусів, знов будуть хворіти бібліотекарі, а тов. Якубович знов не звертає на все це аніякої уваги.

З таким становищем більш не можна миритись. Необхідно терміново зробити все, щоб у приміщенні бібліотеки можна було нормально працювати.

М. РОЙТМАН, інспектор по охороні праці.

ПРИВІТ З ДОНБАСУ!

Нещодавно на адресу комітету комсомолу надійшов лист від вступаючих до університету, які не пройшли по конкурсу і вирішили попрацювати на будівництві шахт «Харківські-комсомольські». Ось що вони пишуть:

«Ми вважаємо себе членами університетського колективу і тому вирішили підтримувати з вами постійний зв'язок. Доїхали ми добре. Настрій був чудовий. Чомусь не лякало те, що їдемо в степ, будемо будувати шахти. Ми малювали собі картини різноманітних труднощів—бараки, палатки, відсутність всього того, що мали вдома. Однак всі ми думаємо, що життя без труднощів не цікаве. І тому, повторюємо, ла героїв-краснодонців Олександрівського та Кошового та Люби Шевцової. Завтра підемо туди з квітами.

не лякались. Але дійсність виявилась іншою. Донецька земля зустріла нас не тільки терконами, але й красивим шахтарським містечком Ровеньки, яке нам дуже сподобалось.

Не довелося нам пожити і в палатках, бо розмістили в гуртожитку, великому 2-поверховому будинку з красивими і затишними кімнатами на 5 чоловік. Є все: і зручні ліжка, і порт'єри на вікнах, і килими над ліжками, і (дивчата зрозуміють нас) великий шифон'єр з дзеркалом. Не довелося нам терпіти і нестатків — в магазинах є все необхідне. Щойно влаштувались, як узнали, що поряд з нашим гуртожитком — моги-

га Кошового та Люби Шевцової. Завтра підемо туди з квітами.

Наша шахта «Харківська-комсомольська» № 1 повинна вступити до ладу напередодні 40-х роковин Великого Жовтня. Цінується кожна пара рук. Ми вирішили скласти бригаду мулярів і працювати замість 8 годин—10.

Взагалі, товариші, до роботи приступаємо в один день з вами — 2 вересня. Обіцяємо працювати, як і ви, тільки на «відмінно».

З комсомольським привітом.

І. ТИХОМИРОВА,
Л. КОНОНЕНКО,
В. ПОДІЛЬСЬКА,
С. ІВАНОВА,
Л. МУДРОВА і ін.

УВАГА, ПЕРШОКУРСНИК!

ЯК СЛУХАТИ ЛЕКЦІЮ

Процес викладання у вищій школі з давніх-давен спирається на лекцію, як на основну форму передачі знань і основну ланку зв'язків між професурою і студентством. Адже не випадково через уся російську літературу — і художню і публіцистичну — проходять образи видатних, передових вчених, чії лекції запалювали душу юнацтва, і не даремно наш видатний сучасник, лауреат Ленінської премії Л. М. Леонів, створюючи у романі «Російський ліс» образ професора Івана Вихрова, наводить повний текст лекції, читаної ним як вступ до свого спеціального курсу.

Але мало вміти читати лекції. Треба також вміти їх слухати. А тут у студентів — зокрема першокурсників — не все гаразд, і часто-густо затрачена ними на конспектування праця не виправдує себе, а конспект не досягає своєї мети. Причиною цього є неправильне розуміння з боку студентів того, як треба слухати лекцію і що треба з неї занотувувати.

Молодий недосвідчений студент вважає, що якість конспекту залежить від кількості записаних сторінок, від повноти його, а тому прагне записати лекцію майже дослівно, так би мовити, застенографувати її.

Але це неможливо і несприятливо. Неможливо тому, що темп писання набагато відстає від темпу говоріння, і жодний поважуючий себе і свою аудиторію викладач не перетворить свою лекцію на диктант, щоб студенти встигли все записати. Заздалегідь можна сказати, що

така лекція буде суха, мертва, нецікава.

А непотрібно це тому, що сама природа лекції, особливості її як усної форми звертання до слухачів, необхідність роз'яснювати ту саму думку кілька разів, але не в однакових висловах, аж доки вона не стане для студентів зрозумілою, призводять до того, що навіть найточнішу стенограму доводиться авторів виправляти, «перекладаючи» її з мови усної на мову письмову, і ліквідуючи немінучі помилки (обмовки, неточне сприймання, перекирення термінів, власних імен і т. п.). Але студент цього зробити неспроможний, він навіть не підозрює, що його конспект є неточний, а тому названі викладачем «чучки» перетворюються у відповіді студента на «чунчі» (це факт!). Та найшкідливіше при цьому те, що намагаючись якомога більше записати, такий студент по суті не слухає, що говорить викладач, тобто не вслухується, не розуміє, не пов'язує частин лекції в єдине ціле.

Отже, звідси випливає перший висновок: лекцію треба слухати не для того, щоб її застенографувати, а для того, щоб зрозуміти. В конспект має потрапити далеко не все, що говорить лектор, а лише основні, опірні думки. Виявити їх в лекції й є перший обов'язок студента, а викладач повинен йому в цьому допомогти (чи то подаючи поперед план лекції, чи то роблячи формули переходу, чи то навіть інто-

націями і паузами — засобів є багато).

Студент має винести з лекції пам'ять про прослухане і стислу чернетку майбутнього конспекту. На справжній конспект ця чернетка перетвориться після її опрацювання вдома — за допомогою прочитаної літератури, власної пам'яті, з'ясування незрозумілого тощо.

Хоча кожна лекція є до певної міри закінчений твір, але треба пам'ятати, що вона є лише частиною цілого курсу. Ані частина поза цілим, ані ціле без будь-якої частини не може дати почуття цілості і закінченості.

Тому-таки лекції треба слухати уважно. Йдеться не про зовнішню дисципліну — вона може супроводити абсолютну байдужість, — а про внутрішню напругу, про зосередженість навколо подаваного матеріалу. Звичайно, створення цієї уваги великою мірою залежить від самої лекції — її змістовності, цікавості, життєвості, але не тільки лекція впливає на аудиторію, а й аудиторія на лекцію. Студентська увага зобов'язує; чим краще студент слухає, тим більше він вимагає від лекції і від викладача.

Добре слухання і добре читання йдуть назустріч одне одному, і в цій взаємодопомозі запорука наших успіхів.

О. ФІНКЕЛЬ, доцент кафедри російської мови.

ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТА — БІЛЬШЕ УВАГИ!

НА ДЕЯКИХ ФАКУЛЬТЕТАХ НЕСЕРЬОЗНО СТАВЛЯТЬСЯ ДО ПЕДПРАКТИКИ

Новий, 1957—1958 навчальний рік ми розпочали в сприятливих умовах. Є все необхідне для виконання завдань, що стоять перед нашим університетом.

Відзначаючи 40-у річницю Великої Жовтневої соціалістичної революції, весь наш колектив прагне поліпшити роботу, забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців.

Виходячи з рішень партії та уряду про необхідність дальшого поліпшення професійної підготовки, в університеті переглянуто навчальні плани та програми, введено зміни, що сприяють поліпшенню професійної підготовки випускників.

Значним досягненням слід вважати те, що в нових навчальних планах всіх факультетів, які готують викладачів для середньої школи, більше уваги приділяється педагогічній практиці. На факультетах передбачено проводити цю практику протягом шести тижнів. Крім цього, на п'ятому курсі передбачена педпрактика з виховної роботи в школі без відриву від занять в університеті. Це, безперечно, сприятиме поліпшенню підготовки фахівців.

Але, на жаль, не на всіх факультетах з належною увагою і серйозністю поставились до здійснення цих важливих заходів. Це особливо відчувається при організації педагогічної практики з самого початку навчального року.

Не скрізь проведена відповідна підготовка до педагогічної прак-

тики. Деякі факультети намагаються скоротити практику, а деякі — відмінити її зовсім, є й такі, що намагаються провести практику абияк. Наприклад, на фізико-математичному факультеті, на фізичному відділенні, студенти йдуть на практику лише на три тижні, замість шести за учбовим планом; на математичному відділі час практики зменшений до чотирьох тижнів. Так само і на хімічному факультеті, причому керівництво хімічного факультету збирається провести не 6 самостійних уроків, як передбачено інструкцією, а лише 2—3. Кожний зрозуміє, яку невелику користь матимуть студенти з такої практики. На філологічному факультеті деканат докладає всіх зусиль, щоб зірвати практику п'ятикурсників з виховної роботи.

Зрозуміло, все це не сприяє поліпшенню професійної підготовки фахівців.

Необхідно повністю використати час, відведений на педагогічну практику. На факультетах слід більше приділяти уваги цьому питанню. Необхідно залучити достатню кількість спеціалістів університету до керівництва педпрактикою.

Адже успішне проведення педагогічної практики, всебічне вивчення студентами шкільного педагогічного процесу, набуття деяких практичних педагогічних навичок сприятимуть покращенню педагогічної підготовки висококваліфікованих спеціалістів — випускників університету.

М. ХАРЧЕНКО,
ст. викладач.

НЕ МОЖНА НЕ ХВИЛЮВАТИСЬ

Весело пролунав електричний дзвінок, що сповідав про початок уроку. Здається, не відбулось нічого особливого: адже стільки разів ти чула цей дзвінок, але чомусь ніколи це не відчувала такого хвилюючого почуття, від якого якось холодно стає в грудях і захоплює подих. Ще крок... і ти біля дверей класу, в якому доведеться дати перший у твоєму житті урок.

Ти вглядаєшся у дитячі обличчя, адже стільки разів вже бачив їх, розмовляв з ними, такими різними дитями. Чому ж тепер тебе лякають дитячі уважні очі, що з німою цікавістю дивляться на тебе? Але саме вони і заспокоюють. Все тісніше стає контакт з класом, все більш впевненим твій голос, рухи. Це дає перший свій урок з німецької мови у 6-му класі 105 школи студентка V курсу романо-германського відділення філфаку А. Заделенко.

Валя Корякіна, студентка IV курсу фізмату, випускниця цієї школи. Тому й зрозуміло, що хвилюється вона біля всіх. Після практики Валя не збирається поривати зв'язок зі школою.

Хочу стати хорошим вихователем, а без постійного зв'язку з учителями цього зробити не можна, — говорить вона.

І це вірно. Адже справжній вчитель-вихователю повинен бути чудовим організатором, активістом громадського життя, добре знати і розуміти своїх учнів. Четверокурсник фізмату Г. Черняк вважає, що найкраще пізнати учня в праці.

Ось чому разом з десятикласниками я збираюсь відремонтувати прилади у фізичному кабінеті, — розповідає він.

Не тільки практиканти, але й досвідчені вчителі вважають, що найважче вести виховну роботу у десятому класі, особливо розгублюються тут студенти. Але Е. Подраз, А. Павліченко та М. Пугачова, студентки романо-германського відділення філфаку зуміли

знайти з десятикласниками загальну мову. В коридорі вони завжди оточені групою учнів.

— Як ви веде виховну роботу?

Дівчата на хвилину замислюються. Потім одна з них каже:

— Ось нещодавно побували у Планетарії, разом слухали в лекторії лекцію про Твардовського.

— Проводимо додаткові заняття з іноземної мови, — додає інша.

— Правда, нам ще не вдалось притягти весь клас до загальної справи, але ми сподіваємось знайти цікаву роботу для всіх, — закінчує розмову М. Пугачова.

Того ж дня в інших класах відбулась пасивна практика. В одному з класів працює група п'ятикурсників фізмату. Біля вікна самітньо стоїть дівчина. Це п'ятикурсниця В. Осипова. Учні не звертаються до неї, вона смутно дивиться у вікно. Видно, що перебування у школі не дуже їй до вподоби.

— Плани виховної роботи? — вражається вона. — Їх немає.

— Ви, мабуть, бесідуєте поки з учителями, приглядаєтесь до них?

Віра поблажливо посміхається над мого «наївністю».

— А про що з ними бесідувати?

У перший момент я була приломшена такою відповіддю. Так, — подумалося мені, — очевидно для цієї студентки, як і для її співкурсника М. Левертова, практика — тільки неприємний обов'язок, від якого нікуди не дінешся. Тому й стоїть вона одна біля вікна, чужа і незнайома, нікому в школі не потрібна.

Треба боротися з таким байдужим ставленням студентів до своєї майбутньої роботи. Пасивна практика не повинна бути пасивною у прямому значенні цього слова.

Хвилюються майбутні педагоги, ведучи свої перші уроки. Не хвилюватися не можна. Адже це вступ до великого життя, що розпочнеться через декілька місяців.

В. СТРАЖНИКОВА,
наш спецкор.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА НА ПРИРОДНИЧИХ ФАКУЛЬТЕТАХ

ЗА ОСТАННІЙ час у педагогічній пресі широко обговорювалося питання про причини недостатньої підготовленості студентів університетів до викладання в середній школі. Вважалося, що однією з головних причин недостатньої підготовки студентів університету до педагогічної діяльності є порівняно невелика кількість учбових годин, що виділяються на вивчення педагогічних і методичних дисциплін, порівняно з вивченням цих дисциплін у педагогічних вузах.

Досвід роботи Харківського університету доводить, що коріння недоліків не в цьому, і що є ряд інших причин.

Однією з головних причин недостатньої підготовленості студентів до роботи в школі є, на наш погляд, слабе знання викладацьким складом університету життя школи і відсутність справжнього міцного, не формального, а справжнього зв'язку університетського колективу з середньою школою. Але це не органічний порок університетів. Так, наприклад, зв'язок Харківського університету з середньою школою виник ще задовго до Жовтневої революції. У XIX сторіччі університетам, в тому числі і Харківському, було доручено систематично наглядати за станом викладання в загальноосвітніх школах, контролювати якість цього викладання і готувати для шкіл висококваліфіковані кадри вчителів.

Напередодні Великої Вітчизняної війни Харківський університет був міцно пов'язаний з середньою школою. Війна перервала цей зв'язок, але в післявоєнний час жива, безпосередня участь викладачів університету в житті школи дала позитивні наслідки і в деякій мірі сприяла покращенню викладання педагогіки та методичних дисциплін в університеті. З іншого боку, ці зв'язки давали можливість університету активно впливати на зростання кваліфікації, педагогічної майстерності шкільних вчителів та на рівень підготовки учнів середньої школи (особливо з таких дисциплін як фізика, математика, хімія, біологія).

Однак в умовах безперервного розвитку нашої радянської школи, поліпшення спеціальної підготовки і підвищення педагогічної майстерності наших вчителів, в обставинах постійно зростаючих вимог до якості викладання і, особливо, у зв'язку з рішеннями XIX та XX з'їздів КПРС про політехнізацію середньої школи, форми зв'язку університетів з середньою школою, які існували раніш, вже більш не задовольняють вчителів та й учнів, вони вже недостатні і вимагають перегляду та поновлення.

Є факти, які свідчать про те, що інтерес з боку вчителів і школярів до деяких заходів, що провадяться на природничих факультетах університету, послаб, погіршилось відвідування семінарів для вчителів, популярних лекцій тощо.

Це доводить, що університет ще слабо зв'язаний з середньою школою, погано знає її життя, не слідкує за бурхливим розвитком радянської школи, за зростанням запитів вчителів і учнів, надто повільно перебудовує свою роботу на допомогу середній школі.

Очевидно потрібний більш тісний зв'язок зі школою, потрібні

нові форми роботи по наданню допомоги вчителям і по пропаганді наукових знань серед учнів. Необхідно також змінити зміст заходів, що провадяться на природничих факультетах, враховуючи ті зміни в галузі політехнізації, які відбуваються в середній школі.

* * *

НА РІВНІ методичної підготовки студентів природничих факультетів університету відбивається зайва теоретизація методичних курсів, недостатня практична спрямованість викладання загальних та окремих методик, відсутність достатнього упору на самостійну роботу студента. Це приводить до значних прогалин не тільки в методичній, але й у спеціальній підготовці студентів. Курс методики в університетах складається, як відомо, з незначної кількості лекцій, невеликого практикуму і педагогічної практики в школах, що триває протягом 4—6 тижнів. Однак досвід вчить, що навіть та невелика кількість учбових годин, які за раз виділяються учбовими планами університетів на вивчення методики викладання, може забезпечити достатньо високий рівень методичної підготовки студентів, якщо створити потрібні умови для максимального розгортання ініціативи і різноманітної самостійної роботи студентів в галузі методики.

Студенти при вивченні методики викладання своєї спеціальної дисципліни і під час педагогічної практики знаходяться під опікою цілого ряду керівників: викладача методики, факультетського та групового методиста, директора школи, класного керівника, вчителя та інших, які не вимагають від самого студента всебічної і повноцінної самостійної роботи.

При такій організації справи педагогічна практика лише частково виконує своє основне завдання і тільки в деякій мірі сприяє методичній підготовці студентів.

Хоча викладачі методики, факультетські і групові методисти докладають багато зусиль до того, щоб підвищити рівень методичної підготовки студентів, ця ініціатива часто-густо не знаходить необхідної підтримки ні з боку керівництва університету, ні з боку широкої викладацької громадськості.

Незважаючи на те, що на більшості природничих факультетів вже створені методичні кабінети, вони, однак, ще не ведуть справжньої методичної роботи, в них ще не зосереджено необхідне обладнання, наочні посібники, методична література, вони ще не стали центрами підготовки студентів до майбутньої педагогічної діяльності в середній школі, базами організації педагогічної практики, місцем, де студенти можуть оволодіти необхідними для них практичними навичками.

До цього слід додати, що на факультетах методичною підготовкою студентів займаються в основному викладачі методики, факультетські та групові методисти. Деканати і кафедри не вважають себе зобов'язаними займатися питаннями педагогізації, не по-чувають себе відповідальними за

рівень методичної підготовки студентів.

Причини недоліків у загальнопедагогічній та методичній підготовці студентів також і в тому, що курс педагогіки читається абстрактно, без необхідного пов'язування із специфікою факультету, без врахування особливостей профілю підготовки спеціаліста. З курсу педагогіки не провадяться практичні заняття, в зв'язку з чим студенти недостатньо підготовлені до розв'язання складних учбово-виховних завдань, які перед ними ставить школа.

Кафедра педагогіки не розглядає програм з курсів методики, не організовує колективного їх обговорення з залученням викладачів, що ведуть ці курси. Кафедра, звичайно, не знайома з постановкою викладання цих дисциплін на факультетах. Все це приводить до відриву викладання педагогіки в університеті від викладання методичних дисциплін. Кафедра педагогіки слабо керує діяльністю факультетських та групових методистів з педпрактики, не координує їх роботу, не узагальнює їх досвід.

* * *

ІСТОТНИМ недоліком у підготовці студентів університетів до роботи в школі є також відсутність належної уваги до питань політехнізації навчання. Студенти університету, особливо фізики, хіміки, біологи, — майбутні організатори політехнічного навчання в школі, повинні в стінах своїх факультетів одержати необхідну практичну підготовку. Цього вимагає зв'язок шкільного навчання з виробничою працею, який весь час зростає.

На деяких факультетах в цьому напрямі вже зроблено перші кроки. Так, на біологічному — читається курс основ сільськогосподарського виробництва, і студенти проходять практику обов'язково у колгоспах та радгоспах. На хімічному факультеті при вивченні курсу хімічної технології провадяться екскурсії на виробництво. На заняттях з методики хімії студенти виготовляють моделі окремих агрегатів, технологічних систем, які потім вони використовують під час практики в школі.

Однак цього не досить. В справі політехнізації навчання студентів університету ще багато серйозних недоліків. Перш за все, лекційні курси, як загальні так і спеціальні, що слухаються студентами, позбавлені необхідної політехнічної спрямованості; з другого боку, в процесі навчання студенти не одержують практичних навичок, які будуть необхідні їм по закінченні вузу.

Все це говорить про те, що необхідно надати курсам, які читаються на природничих факультетах, політехнічної спрямованості, на хімічному факультеті ввести невеликий курс технічного креслення, обговорити питання про створення на природничих факультетах кабінетів-майстерень, обладнаних певною кількістю учбових верстатів.

Тільки виправивши становище, що існує в цьому відношенні, наші університети, і Харківський зокрема, дадуть школі повноцінних вчителів, що зможуть здійснити політехнічні завдання навчання школярів.

Доценти Л. ГЕЛЬФЕНБЕЙН,
М. НОВАКОВСЬКИЙ.

НА ЗАВОДАХ МІСТА

На заводі ім. Шевченка поряд з заводськими працівниками трудяться сьогодні студенти IV курсу радіофізичного факультету.

Під керівництвом факультетських викладачів та досвідчених виробничників вони оволодівають практичними навичками.

А п'ятикурсники механіки фізико-математичного факультету прийшли до відділу головних конструкторів ХЕМЗу, та Турбінного заводу.

«ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

14 вересня 1957 г.

Стор. 3.

РОЗВІДНИКИ НЕБЕСНИХ ТАЄМНИЦЬ

Сріблясті куполи астрономічних башт сліпо вдивляються у денне небо, з якого по-літньому жарко світить сонце.

Ми на площадці нашої університетської обсерваторії.

Зараз в обсерваторії небагато людей: більшість наукових пра-

цівників або читають лекції студентам, або готуються до нічних спостережень — адже робота в обсерваторії не припиняється і вночі.

Ось в одному з павільйонів коло прилада, що складається з дзеркал, призм та лінз стоїть

почки вихоплює з півтемряви лист паперу і руку з пером.

Але працюють не тільки тут. В іншому павільйоні день і ніч продовжує розмірено працювати пасажний інструмент — це теж за програмою МГР—служба часу дає свої поправки механізмам, що подають сигнали точного часу.

В різних місцях щось роблять купки людей. Ось на двох універсальних інструментах проходять астрометричну практику студенти IV курсу фізмату Яновський, Савченко, Ніколова та ін. З'ясувавши їм основні прийоми роботи з інструментом, викладач т. Кузьменко йде до свого павільйону, до «меридіанного кола». Він використовується для складання зіркового каталогу. Останнім часом тут провадяться спостереження за колополюсною зоною. 50 років тому за допомогою цього інструменту були визначені координати зірок цієї зони. Нові спостереження допоможуть з'ясувати нове положення зірок та їх власний рух.

А поблизу студенти 1—3 курсів, члени астрономічного гуртка, самі готують для своїх занять нове приміщення.

До речі, гуртківці виконують серйозні наукові роботи. Так, наприклад, Ігнатова, Акимов та інші створили апарат для спостережень за радіовипромінюванням Сонця та планет. Над складним напівпровідниковим приладом, що дозволить вимірювати температуру планет без складних обчислень, працює студент-гуртківець Шевченко.

Нещодавно відомий чеський астроном Мркос відкрив нову комету, і сьогодні керівник наукового студентського гуртка І. К. Коваль разом з студентами перевіряє прилад, який служить для визначення яскравості комети.

Ми виходимо з території обсерваторії. Безхмарне небо. Значить, всю ніч будуть працювати біля телескопів астрономи, заглядаючи далі і далі в глибоке, безкрайне небо, повне нового, ще невідомого, готуючись до рішучого штурму цих таємниць.

В. КОРН, А. ЛИСТОВ.

ПРИХОДЬТЕ В СЕКЦІЮ КЛАСИЧНОЇ БОРОТЬБИ

...Широкоплечі, міцні, з входять тепер уже в збірну сильною, гармонічно розви-

неною мускулатурою обидва борці прагнуть до перемоги.

Ось один з них різко підхопив свого «супротивника», відірвав його від килима і кинув через спину. Противник на лопатках!

Часто буває такою картиною змагань з класичної боротьби.

Кому не хочеться стати сильним, витривалим, сміливим? А всі ці якості чудово розвиває у людини класична боротьба. Любителі цього виду спорту є і в нашому університеті, і наші борці досягли певних успіхів за останній час.

Так, вся збірна команда університету складається з розрядників, що непогано виступали на першості вузів Харкова. Команда зайняла перше місце.

Найсильніші борці Павлюк і Красноруцький успішно виступали на обласних змаганнях, а недавні новачки Терлецький, Зенін, Трофименко, Привороцьких, беручи участь у змаганнях, виграли спортивні розряди і

університетську.

Але досягнутого явно недосить, треба домогтись, щоб у кожній вазі в нас було декілька сильних борців. На майбутніх змаганнях ми повинні завоювати призове місце. А це буде можливим лише при масовості, коли секцію буде відвідувати якнайбільше студентів. Як правило, тренуються спортсмени з 4-х факультетів: фізмату, геологічного, історичного і філологічного. Невже ж на інших факультетах немає бажаних зайнятися боротьбою?

В цьому навчальному році секція вже почала свою роботу.

У спортивному палаці «Червоний Прапор» під керівництвом досвідченого тренера Є. Гудзенка борці університету підвищують свою майстерність. Приходьте до нас усі бажуючі, особливо першокурсники! То нічого, що ніколи, може, і килима справжнього не доводилось бачити, і сили великої в собі не помічаєте. Приходьте! Уперті тренування зміцнять ваше здоров'я, зроблять вас сильними і спритними.

А. ОСТРОУШКО,
студент філологічного ф-ку.

У ГОДИНУ ДОЗВІЛЛЯ

Історія з годинником

Три радіоаматори—Вася, Микола і Олексій—зібравшись у Васі, щоб остаточно перевірити свої радіоприлади, які вони виготовили для клубної станції. В суміжній кімнаті годинник пробив один раз.

— Певне вже година, — сказав Микола.

— Ні, очевидно, пів на другу, — мовив Олексій.

— А мені здається, що годинник пробив лише пів на першу, — висловив свою думку Вася.

— Ніхто з юнаків не пішов перевіряти, котра ж година була справді. Вони так зайнялися любовною справою, що не помітили, скільки ж пробив годинник вдруге. Коли ж ще через півгодини знову годинник пробив один раз. Вася пішов перевірити час.

— Так хто ж з нас був правий? — Зацікавились друзі Васі. — Котра зараз година?

— Згадайтесь самі, — відповів Вася. — Цікава історія: виявилось, що наш годинник ішов уперед рівно на 2 години, і я його шойно поставив правильно.

— Ну що ж, почекаємо ще півгодини, і тоді виявиться хто був правий, — сказав Микола.

Через півгодини годинник знову пробив один раз.

— Здається, я був правий, — мовив Олексій.

А як ви гадаєте, друзі? Котра ж година була насправді, коли три товариші зайнялися своєю справою, хто з них був правий?

Заст. редактора
Л. ГЕЛЬФЕНБЕЙН.

У братерській Чехословаччині

рідній землі. А поїзд мчить все далі і далі майже через всю Чехословаччину в столицю — золоту Прагу.

У вагонах перше знайомство з нашими майбутніми ідами, які мають супроводжувати нас протягом всієї поїздки. На всіх зупинках привітні усмішки, теплі слова. І треба відразу ж сказати: дружне, тепле ставлення до нас ми відчували всюди під час цих десяти днів.

Мальовничі пейзажі, що відкривались з вікна вагону, милували око. Місцевість, головним чином, гірська з бурхливими річками, зеленими схилами. Ця частина Чехословаччини дуже нагадує наші Карпати. Нарешті — Прага. На автобусах нас розвозять по готелях. Після коротенького відпочинку йдемо до мавзолею Готвальда, по дорозі оглядаємо Прагу. Мавзолей розташований високо на горбі, звідси відкривається чудовий вид на місто, на десятки його струнких башт і шпилів, які вінчають старовинні пам'ятники чеської культури.

Потім відвідали кладовище, де поховані радянські воїни, що віддали своє життя за звільнення Праги. З хвилюванням кладемо вінок на братську могилу наших бійців. Адже багатьом з них тоді було стільки ж років, скільки нам зараз. Вони багато ще могли жити, творити, мріяти.

Прага вражає своєю різноманітністю вузьких вулиць, великою кількістю церков, соборів, старовинних пам'ятників. Особливо цікава Староміська площа з будовою старої ратуші, пам'ятником Яну Гусу. Тут, у Старому місті, знаходиться стара будова Празького університету, що був заснований ще наприкінці 14-го сторіччя королем Карлом IV. В тій частині

будови, що збереглася, відбуваються урочисті засідання Вченої ради, вручення дипломів і т. ін.

Прага, як відомо, розташована в долині ріки Влтави та на близько розташованих горбах. Старе місто розташоване на правому березі ріки. З Празьким кремлем його з'єднує Карлов міст (найкрасивіший в Празі, а всього там 13 їх). Цей міст був побудований ще у XIV сторіччі, він прикрашений 40 скульптурами, що виконані з великою майстерністю.

Нова Прага — яскраві вітрили магазинів, широкі вулиці, прості та витончені будови. В Чехословаччині ще не розв'язане питання з житловим будівництвом. І воно зараз розгорнуто дуже широко. В центрі Праги знаходиться будинок, на фасаді якого — барельєф Леніна. Над ним чеською і російською мовами: «Тут відбулась у січні 1912 року Празька конференція російських більшовиків, якою керував В. І. Ленін».

Експресії звичайно забирали першу половину дня, а потім ми були вільні і знов годинами ходили по Празі і, тільки відчувши неймовірно втому, починали розпитувати дорогу до готелю. Дуже красива Прага увечері, коли її головні вулиці заливаються світлом реклам, ліхтарів.

З Праги ми виїжджали декілька разів; особливо цікавими були поїздки до нової електростанції та в замок Карлштейн.

Побували ми і в Брно, в другому по кількості населення місті Чехословаччини. Нашвидку познайомились з містом і на автобусах відправились до печери «Мацоха». Це великі підземні зали, прикрашені сталактитами і сталагімітами найрізноманітнішою

форми. У найглибших гротах дуже холодно (—4°), а над головою — 140 метрів каменю. З одного залу печери до іншого ми плвли на човнах по підземній річці Пункве і почували себе героями фантастичного роману.

Побували ми і в Братиславі, центральному місті Словачки. Ми побували на заводі і в палаці піонерів, відвідали національний музей. Саме в Братиславі відбулась цікава зустріч з чеськими студентами. Це як раз було в день закриття VI Всесвітнього фестивалю молоді. Цій події ми і присвятили нашу зустріч. Танцювали, співали російські і чеські пісні, розповідали друзям про нашу країну, про радянське студентське життя, а вони нам — про себе.

В Чехословаччині майже всі розуміють російську мову і непогано говорять. А тому ми чудово розуміли один одного.

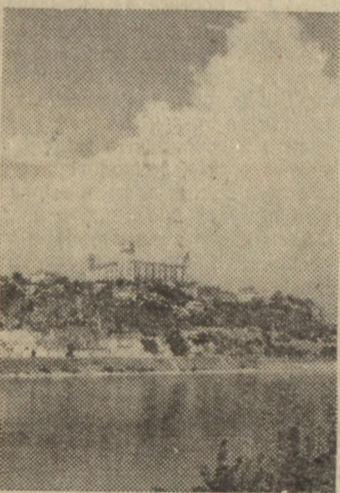
Вранці в студентському гуртожитку нас розбудило радіо: «Товариші радянські студенти, вставайте! Вас чекає Голубий Дунай». Це був для нас чудовий подарунок — шестигодинна прогулянка по Дунаю.

І ось ми вже покидаємо гостинну землю Чехословаччини, забираючи з собою багато дружніх посмішок, міцних потисків рук друзів, багато яскравих вражень про чудову країну, в якій живе мирний народ, що вміє і любить працювати, що прикрашає землю своєю працею, вірний друг нашої країни.

З вигуками «Ура!» переїжджаємо кордон, і ми знову на рідній землі.

Здрастуй, Батьківщино!

Т. КУЛШОВА,
студентка V курсу біологічного факультету.

Братислава

В СЕРПНІ цього року у складі туристської групи студентів я відвідала Чехословацьку Народну Республіку. Ми пробули там лише 10 днів, але навіть за цей невеликий строк побачили і взнали стільки цікавого, що можна було б написати книгу, якби серед нас був письменник.

Декілька слів про нашу туристську групу та про склад її. Складалася група з студентів Москви, Києва, Ростова, Ленінграда, Харкова, Одеси, Казані, Архангельська, Іркутська та інших великих і малих міст нашої Батьківщини. Всього нас було 250 чоловік.

Прикордонна станція Чоп. Проведено таможенний огляд, в паспортах проставлено печатку про вїзд з території Радянського Союзу, подано чеський состав і ми, майже всі вперше, пересікаємо кордон нашої Батьківщини. Мимоволі виникає думка про повернення, але ти заспокоюєш себе: через 10 днів знов буду на